

Kannatuse tõlgendamine läbi muusika

Käesoleva aasta 17. aprillil EMTA kontserdi- ja teatrimaja suures saalis kõlas Eestis esmakordselt James MacMillani “Stabat Mater.” Teost esitasid Eesti Filharmoonia Kammerkoor ja Tallinna Kammerorkester imetlusväärse Tõnu Kaljuste juhatusel. Enne kontserdi põhiteost kõlas Johann Sebastian Bachi motett topeltkoorile “Ich lasse dich nicht, du segnest mich denn,” mida saatis orelil Kadri Toomoja.

Sir James MacMillan on Šoti helilooja, kes kasutab oma loomingus palju Šoti päritolu ning kristlikke teemasid. Lisaks heliloomingule on ta maailmas tunnustatud ka dirigendina, juhatahes nii enda kui ka teiste heliloomingut. “Stabat Mater” on helilooja silmis sugulasteos tema varem loodud teosele “Seven Last Words from the Cross.”

Stabat Mater on 13. sajandi luuletekst, mis kirjeldab Kristuse ema kannatusi nähes oma poega ristile lööduna. Sellele tekstile on muusika kirjutanud paljud heliloojad, teiste hulgas Giovanni Battista Pergolesi, Johann Sebastian Bach, Giuseppe Verdi, Arvo Pärt ja Urmas Sisask. Mis eristab MacMillanit teistest nimetatud heliloojatest on see, kuidas ta võtab terve mõtte justkui alasti. Tema kujutluses on läbi muusika tunda Kristuse ema seismist tühjal väljal ning ahastust oma poja järele. Iga väike muusikanüanss lisab sellesse pilti veel rohkem tooni, olgu selleks viiulite kriipivad harmooniad või koori klaster-akordid.

Kuuldud ettekande puhul ei saa mainimata jätta koosseisu kõrget taset. Ainult tehnilist külge vaadates, tekib hea tunne, et Eestis tegutseb selliseid kollektiive, kes on suutelised midagi nii võimsat esitama. Kulminatsioonide käigus, kus terve orkester mängis unisoonis, tekkis kõhkklus, kas EMTA saal peab vastu sellisele kõlale. MacMillan on kirjutanud igale pilli- ning häälerühmale vähemalt ühe soolo. Nende seast üks märkimisväärsmaid on kindlasti esimesed I soprani soololõigud. Tihti kirjutatakse sopranile kõrgeid noote, see tuleb häälerühmaga kaasa, aga minna kolmanda oktavi C-ni välja ja veel nii kaunit, on harvem nähtus. Teise orkestri osa oli samuti väga kenasti esitatud ning kõik instrumentalistid panustasid maksimaalselt. Kontrabassirühma agressiivne *pizzicato* oli šokifaktor, mis jättis mulje, nagu keeled lõhkeksid suure leina jooksul.

MacMillani tõlgendus Stabat Materist tekitas minus suhteliselt koduse tunde. Nimelt meenusid dramaatilisematel hetkedel stseenid filmist “Kevade,” millele lõi muusika Veljo Tormis. Pikkade liinide keskel, kus helilooja väljendas arusaadavalt neitsi Maarja kannatust, tundsin mina, kuidas Teele oli järve kukkunud ning Arno teda päästma läks, ise selle tagajärjel haigeks jäädes. Mis mõlemat olukorda seob, on pidev pinge, kuid lugude lõpud ei kattu sugugi. Kui Arno saab terveks ja rõõmsaks, siis Kristuse ema jääb hoopis risti juurde poega leinama, ilma et suudaks enam pisaratki poetada.

MacMillani “Stabat Mater” viib iga kuulaja, ükskõik kas etteteadliku või uudishimuliku, teekonnale läbi neitsi Maarja kannatuse. Iga noot kannab endaga mõtet ning lisab sellesse stseeni sügavamat mõju. Olen tänulik, et sain seda võimsat teost kuulata ja nautida väga suurepärase koosseisu esituses.

